

Sygn. akt II AKa 3/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny II Wydział Karny w Rzeszowie

w składzie:

Przewodniczący: SSA Stanisław Sielski

Sędziowie: SSA Zbigniew Różański

SSA Edward Loryś (spr.)

Protokolant: st. sekr. sądowy Halina Rączy

przy udziale Prokuratora Prokuratury Apelacyjnej w Rzeszowie

- J. D.,

po rozpoznaniu w dniu 31 stycznia 2013 r.

sprawy **E. S.** o odszkodowanie i zadośćuczynienie z ustawy z dnia 23.02.1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. nr 34 , poz. 149 z 1991 r. z późn. zm.)

na skutek apelacji wniesionej przez prokuratora Prokuratury Okręgowej w Przemyślu i pełnomocnika wnioskodawcy od wyroku Sądu Okręgowego w Przemyślu

z dnia 3 grudnia 2012 r., sygn. akt II Ko 122/12

u c h y l a zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Przemyślu do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Przemyślu w wyroku z dnia 3 grudnia 2012 r., sygn. akt II Ko 122/12

I. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz E. S. kwotę 99.402,40 zł, w tym tytułem odszkodowania kwotę 49.402,40 zł oraz tytułem zadośćuczynienia kwotę 50.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku z tytułu wykonania wyroku Sądu Rejonowego w Przemyślu z dnia 20.04.1982 r., sygn. akt II K 245/82 oraz wyroku Sądu Wojewódzkiego w Przemyślu z dnia 13.08.1982 r., sygn. akt II Kr 311/82, uznając odszkodowanie za wypłacone w dniach 10 marca 2009 r. i 19 marca 2009 r. do kwoty 25.124,66 zł,

II. oddalił wniosek w pozostałym zakresie.

Apelację od powyższego wyroku wnieśli Prokurator Prokuratury Okręgowej w Przemyślu oraz pełnomocnik wnioskodawcy.

Prokurator zaskarżył wyrok w zakresie zasądzzonego zadośćuczynienia w punkcie I, na niekorzyść wnioskodawcy. Skarżący zarzucił Sądowi I instancji obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść orzeczenia, a to art. 424 § 1 i 2 k.p.k. przez sporządzenie uzasadnienia wyroku w sposób

uniemożliwiający dokonanie jego kontroli przez sąd odwoławczy, poprzez zaniechanie wskazania okoliczności uzasadniających wysokość zasądzzonego zadośćuczynienia w postaci wpływu wykonania wyroków Sądu Rejonowego w Przemyślu z dnia 20.04.1982 r., sygn. akt II K 245/82 oraz wyroku Sądu Wojewódzkiego w Przemyślu z dnia 13.08.1982 r., sygn. akt II Kr 311/82 na stan zdrowia wnioskodawcy, doznanych przez niego przykrości, przeżyć natury moralnej, a także wskazanie konsekwencji utraty pracy, jako podstawy zarówno odszkodowania jak i zadośćuczynienia oraz wskazanie na fakt utraty dobrego imienia wnioskodawcy bez jakiegokolwiek uzasadnienia w tym zakresie. Na tej podstawie skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Przemyślu do ponownego rozpoznania.

Natomiast pełnomocnik wnioskodawcy zaskarżył wyrok w punkcie II w części oddalającej wniosek o zadośćuczynienie i odszkodowanie ponad kwotę 99.402,40 zł, zarzucając Sądowi I instancji:

1. obrazę przepisów prawa materialnego, a to art. 8 ust.1a ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, dodany ustawą z dnia 19 września 2007 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego – polegającą na przyjęciu, że wnioskodawcy należy się kwota 50.000 zł z tytułu zadośćuczynienia, która jest kwotą niewspółmierną w stosunku do doznanych cierpień psychicznych i fizycznych, krzywdy moralnej, naruszenia dóbr osobistych w postaci dobrego imienia i czci co równoważone było żadaną kwotą w tytułu zadośćuczynienia w wysokości 200.000 zł,

2. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, który miał wpływ na treść tego wyroku, popełniony przez Sąd I instancji w zakresie ustalenia, że wnioskodawca żądał odszkodowania jedynie za okres jedenastu miesięcy w 1982 r., odpowiadający utraconemu wynagrodzeniu za pracę, gdy wnioskodawca w sprecyzowanym żądaniu wniosku na rozprawie domagał się wypłaty odszkodowania za cały okres utraconego wynagrodzenia za pracę od stycznia 1982 r. do czerwca 1990 r., odpowiadającego przeciętnemu miesięcznemu wynagrodzeniu w sektorze przedsiębiorstw w 2012 r., które wyniosło 3.640,56 zł, a mnożąc tę kwotę przez liczbę 2,57 wielokrotności wynagrodzenia za pracę wnioskodawcy w 1981 r., daje to kwotę 9.356,24 zł miesięcznie.

Na tej podstawie skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia i zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy:

1. kwotę 200.000 zł z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę – w miejsce zasądzonej kwoty 50.000 zł, z ustawowymi odsetkami od dnia prawomocności wyroku,
2. kwotę 472.490,12 zł w miejsce zasądzonej kwoty 99.402,40 zł, z ustawowymi odsetkami od dnia prawomocności wyroku czyli łącznie 672.490,12 zł z tytułu zadośćuczynienia i odszkodowania, która to kwota powinna być pomniejszona o kwotę 25.124,66 zł wypłacona wnioskodawcy na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Przemyślu z dnia 5 lutego 2009 r., sygn. akt II Ko 6/09.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja Prokuratora zasługuje w całości na uwzględnienie. Natomiast Sąd nie uwzględnił apelacji pełnomocnika wnioskodawcy w zakresie kwoty zasądzzonego odszkodowania. Jednocześnie, na zasadzie art. 436 k.p.k., Sąd pominął rozpoznawanie apelacji pełnomocnika wnioskodawcy w odniesieniu do wysokości zadośćuczynienia za doznana krzywdę, uznając to za przedwczesne dla przedmiotu niniejszego postępowania.

Za słuszny należy uznać zarzut Prokuratora, że orzeczenie w zakresie kwoty zadośćuczynienia za krzywdę nie poddaje się kontroli instancyjnej Sądu Apelacyjnego. Wprawdzie przepis art. 552 § 4 k.p.k. nie określa sposobu ustalania wysokości zadośćuczynienia, jednak w tym zakresie należy stosować odpowiednie przepisy Kodeksu cywilnego o zadośćuczynieniu, a także mieć na uwadze wytyczne, jakie wynikają z orzecznictwa sądów apelacyjnych i Sądu Najwyższego.

W myśl art. 445 § 1 k.c. zadośćuczynienie ma być odpowiednie, co oznacza, że ma odpowiadać wielkości ustalonej krzywdy. W wyroku z dnia 31 grudnia 2010 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyraził trafny pogląd, że „zadośćuczynienie z art. 445 § 1 Kodeksu cywilnego pełni funkcję kompensacyjną, przyznana bowiem suma pieniężna ma stanowić przybliżony ekwiwalent poniesionej szkody niemajątkowej. Powinna wynagrodzić doznane cierpienia fizyczne i psychiczne oraz ułatwić przewyciężenie ujemnych przeżyć, aby w ten sposób przynajmniej częściowo przywrócona została równowaga zachwiana na skutek popełnienia czynu niedozwolonego. Funkcja kompensacyjna zadośćuczynienia za doznaną krzywdę musi być rozumiana szeroko, albowiem obejmuje zarówno cierpienia fizyczne, jak i sferę psychiczną poszkodowanego.

Wskazać należy, że orzeczenie w przedmiocie wysokości kwoty zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, opierać się może jedynie na rzetelnych kryteriach, zweryfikowanych przeprowadzonymi w postępowaniu dowodami oraz powszechnie przyjętymi zasadami, zakreślającymi granice subiektywnego poczucia krzywdy przez wnioskodawcę. W każdym jednak razie stanowisko zajęte w tym przedmiocie przez sąd orzekający powinno być w sposób wyczerpujący uzasadnione, a tym samym umożliwić kontrolę instancyjną (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 15 grudnia 1994 r., II KRN 235/94, I. Praw. 10-12/1994, poz. 13).

Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji w tym zakresie są dowolne, gdyż nie znajdują żadnego potwierdzenia w przeprowadzonych

w sprawie dowodach, a także zbyt ogólnikowe. Sąd I instancji nie wskazał, czy i jakie konkretnie skutki w sferze psychicznej i fizycznej pociągnęło dla wnioskodawcy wykonanie unieważnionych wyroków Sądu Rejonowego i Sądu Wojewódzkiego w Przemyślu, tym bardziej że wnioskodawca nie był pozbawiony wolności, a nadto właśnie z uwagi na prowadzoną działalność cieszył się szacunkiem w środowisku działaczy z ruchu solidarnościowego, tak przed jak i po 1990 roku. Wreszcie nie można tracić z pola widzenia faktu, że za swoją działalność został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz innymi odznaczeniami. Sąd I instancji natomiast błędnie wywiódł poczucie krzywdy z faktu braku możliwości zarobkowania.

Sąd Apelacyjny nie uwzględnił apelacji pełnomocnika wnioskodawcy

w zakresie zarzutów dotyczących wysokości odszkodowania, ze względu na fakt, że pozostawanie wnioskodawcy bez pracy nie było następstwem wykonania w/w unieważnionych wyroków Sądu Rejonowego i Sądu Wojewódzkiego w Przemyślu. Natomiast skarżący nie kwestionuje ustaleń Sądu I instancji w zakresie tej części przyznanego odszkodowania, które obejmuje grzywnę i koszty sądowe, które E. S. zmuszony był uiścić w wykonaniu wyroku Sądu Wojewódzkiego w Przemyślu. Należy bowiem zauważyć, że powoływany wielokrotnie w tej sprawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23.02.1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, przyznaje prawo do odszkodowania wyłącznie za szkodę, która wynika z wykonania orzeczenia, którego nieważność stwierdzono. Chodzi przy tym o normalny związek przyczynowy między wykonaniem wyroku a szkodą. O takim związku możemy mówić wyłącznie w odniesieniu do szkody w kwocie 9.356,24 zł z obejmującej grzywnę i koszty sądowe. Natomiast nie może być mowy o istnieniu normalnego związku przyczynowego między szkodą, która wynika z pozostawania bez pracy wnioskodawcy a wykonaniem tych wyroków, skoro E. S. został zwolniony z pracy zanim zapadły względem niego w/w unieważnione orzeczenia. Nadto w złożonych zeznaniach wnioskodawca wskazał, że trudności z uzyskaniem pracy przed 1990 rokiem były spowodowane, nie faktem prawomocnego skazania, ale podstawą prawną zwolnienia, którą stanowił dekret o stanie wojennym.

Zaznaczyć przy tym należy, że Sąd Apelacyjny z uwagi na treść art. 434 § 1 k.p.k., a Sąd I instancji ze względu na art. 443 k.p.k., nie są władne orzec odmiennie, na niekorzyść wnioskodawcy, w zakresie kwoty przyznanego odszkodowania.

Z tych względów przy ponownym rozpoznaniu sprawy rolę Sądu

I instancji będzie zatem wnikliwie ustalenie, w oparciu o przeprowadzone dowody, czy wykonanie wyroków Sądu Rejonowego w Przemyślu z dnia 20.04.1982 r., sygn. akt II K 245/82 i Sądu Wojewódzkiego w Przemyślu z dnia 13.08.1982 r., sygn. akt II Kr 311/82 spowodowało u wnioskodawcy wystąpienie krzywdy, stanowiącej materialną podstawę zadośćuczynienia.

W następstwie pozytywnego ustalenia w tym zakresie, Sąd I instancji na nowo określi rozmiar krzywdy doznanej przez wnioskodawcę i na tej podstawie prawidłowo ustali wysokość zadośćuczynienia, kierując się wytycznymi wypracowanymi w tym zakresie przez doktrynę i orzecznictwo.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy uwzględni także kwotę 25.124,66 zł wypłaconą wnioskodawcy tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia.

Wyrok wydano na podstawie art. 437 § 2 k.p.k. w zw. z art. 456 k.p.k.